

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

De II. Obligatione, §. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

Argumentum.

§. 4. De Prima Obligatione.

Ubi nihil valeo, ibi nihil volo: axioma complectitur utramque partem Humilitatis: *nihil valeo* denotat inspectionem sui, *nihil volo* denotat despectionem sui: Atque nihil valeo quoad mortem, seu quoad exitum ex hoc mundo: non possum illum differre aut procrastinare (nihil mihi conscientiam istam evidentius est, nihil aliorum quotidie morientium experientiam certius) igitur nihil hic volo: non possum mortem differre: ne quidem propter conscientiam peccatorum meorum; hoc enim non esset aliud, quam peccatis istis, peccatum hoc (quod in neglectu hujus Obligationis versatur) adjicere.

§. 5. Secunda Obligatio.

Altera mea Obligatio est: Non abire non evocatum, injussu summi illius Imperatoris de praesidio & statione vitae non discedere. Clare sequitur haec mea, sicut

[Clare sequitur haec mea, sicut & praecedens Obligatio ex derelictione mei.] Ita quidem imo & clarissime sequi-

sicut & præcedens Obligatio, ex Derelictione mei, qua me ipsum derelinquere teneor, etiam quoad exitum meum ex hoc Mundo: Illum enim utpote totum Divini juris, totum Deo submittere debeo: aliquid mihi juris in eum vindicare nefas est. Quod si tamen hinc mihi quicquam arrogare volo: & malus quidem sum atque impius, qui mihi id sumo, quod meum non est, sed Dei: & frustra sum, qui id attento quod consequi non possum: deridicu-

sequitur: nam & hic nihil possum, nihil valeo; proinde, si ubi nihil valeo, nihil etiam (ut decet) velim, necessum ut circa mortem meam nihil attentem, mihi ipsi violentas manus non adferam, adhibeam. Sed homines non perinde vident sequelam hujus Obligationis sicut contra facile vident sequelam præcedentis Obligationis: Etiam si enim satis intelligant, se non posse mortem differre, non perinde tamen vident, se non posse mortem prævenire: cujus inadvertentiæ causa est, quod persuasum habeant, se posse corpora quædam movere, hinc enim existimant, posse se mortem manu facere, adeoque posse se citius mori, si modo velint, quam alioqui morituri fuissent; sed clarissimum est ex inspectione humanæ conditionis, homines non movere, non posse movere aut sua, aut alia aliqua corpora: Et per consequens quam impossibile nobis est vitam prorogare, mortem differre, tam impossibile etiam nobis est, vitam abrumpere & mortem anticipare.

2 *Deridiculus pumilio.*] Ego pumilio & omni pumillione imbecillior: Deus Hercules est: clavam aut potius claves vitæ & necis portat: clavem vitæ ei ego
de

ridiculus pumilio, qui clavam isti Herculi de manibus extorquere conor: Sicut enim necessario veniendum est, cum Deus evocat, ita cum non evocat, necessario manendum est: nemo illi intercedit, nemose voluntati ejus interponit, omnino rem illam integram sibi reservavit.

2. Etiam si autem stultam quadam & puerili persuasionem inductus existimare so-lerem, posse me mori cum vellem; tamen hoc non ita est, & falsum fuisse me, ex mei ipsius inspectione clarissime edo-ctus

de manibus extorquere conor, cum diutius vivere volo moribundus, & contra primam meam Obligationem pecco: clavam necis ei de manibus extorquere conor, cum mortem pravenire volo desperabundus, & contra hanc meam secundam Obligationem pecco utrobique stultus ac deridiculus: utrobique aliquid volens & nihil valens, vitam prorogare non possum, nihil hic valeo: hoc non satis capiebam, quando me movere me putabam: putabam enim posse me pugionem arripere, posse me mihi pectus transfodere, sed falsum esse me tunc intellexi clarissime, cum me inspexi candidè: cum igitur movere me non possum, restat ut solam voluntate me interimam, si interimere me ullo pacto possum, at sola voluntate non posse me ab hoc copore discedere, tam est mihi conscientiam notum, ut clarius nihil dici mihi aut fingi possit.

3. *Stultam quadam & puerili persuasionem.*] Nequam persuasio & omnis ferè nequitiam in hac vita seminarium: jam enim non intelligunt homines vitam pertinere

ctus sum : ⁴ Imprimis enim non discedam à corpore meo , merè si ab illo discedere voluero : intimè mihi conscius sum , me id

tinere ad Obligationem nostram ; sed putant eam velut usuram quandam (quo ipso nomine miserè decepti ac alios etiam decipientes persæpe utuntur) in commoda & voluptates datam ; itaque omnia deinceps faciunt propter dulcedinem vitæ , ac mortis horrorem : ea enim quæ justii officii erant (V. G. corpus reficere , animum recreare , artem addiscere , victum quærere &c.) vertuntur hoc malo fine in peccatum. Si satis perciperent , non posse se hanc vitam abrumpere , non magis quam sibi ipsis hanc vitam dare , viderent abunde totam hanc vitam ad Obligationem esse referendam : in eâque quoad omnes ejus partes (quoad naturam , quoad mortem serius aut ocius ineundam aut terminandam) valere hoc Ethicum principium debere : *Nihil valeo , nihil volo* : totum Deo , cui debetur relinquo.

⁴ *Imprimis enim non discedam à corpore meo*] Cum nihil possim agere extra me (quod ex inspectione satis patet) totum vero agere meum , quod intra me est , sit cognoscere aut velle : certum perinde est ac evidentissimum neutrum horum habere vim aliquam ad solvendum me à corpore meo ; nec enim si cognoscam mortem , ideo moriar , quod per se notissimum est) nec si velim mortem , mere ibi stando , ideo moriar (quod etiam notissimum est propter illam particulam *ibi stando*) sed non vident homines se semper ibi stare , adeo ut etiamsi illa particula verbotenus auferatur , maneat tamen necessario vis ejus atque potestas : post voluntatem enim meam necessario statur , atque est ; quod aliquando post illam voluntatem sequatur in corpore meo motus , non est à me , non id mea imputandum est actioni , sed Dei : ut clarissimè patuit ex inspectione nostrum.

id non posse: Restat igitur, si à corpore meo discedere certum habeam, manus ei meas inferendas, fœdandum id ante, laniandum aut præfocandum esse; At non ita verberibus & plagis accipiam corpus meum, nisi illud motum fuerit; motum autem in eo efficere ego non possum (nimis id mihi clarum & illustre fecit sincera mei ipsius inspectio) Ego tantum velle hîc possum: & cum volo, Deus sæpè motum illum impartitur, quem volo; non quia ego volo, sed quia ipse vult me volente

§ Restat igitur.] Dices forte non est necessaria illa resistentia, possum enim me ipsum interimere, mere abstinendo, nempe famem mihi & extremam in ediam indicendo. R. Hoc etiam sine motu non fiet: ad minimum interveniet extinctio flammulæ, seu foci cordis; hic vero sine motu extingui non potest: Ordinaria itaque Dei lex est (quam experientia nos docet) ut tam diu maneamus in hoc corpore, quamdiu illud certo modo confirmatum est in cor seu officinam spirituum, in cerebrum & nervos, quo spiritus illi diriguntur & per nervos fluunt; hæc vero confirmatio sine motu diffringi non potest: itaque sine motu nunquam solvimur ab hoc corpore, quantum scilicet est ex ordinariâ istâ lege Dei; alioqui certissimum est, aliud eum hac in re posse, si modo aliud velit, posse illum, his etiam integris organis, bene à spiritibus cæterisque necessariis instructis solvere aliquem nostrum & hinc eripere: sed utcumque sit, hoc semper manet inconcussum, nos vi nostrâ ab hoc corpore non solvi, non magis, quam vi nostrâ colligati fuerimus cum illo.

lente motum illum fieri : Ut si pusio cunas suas in quas conditus est agitari velit, sæpe agitantur, non quia ipse hoc vult; sed quia mater vel nutrix, quæ affidet ⁶ quæque id præstare potest, id etiam ipso volente præstare vult. Si igitur ego quidquam gravius de me consulam, si pectus mihi pugione perfodere, aut gulam laqueo frangere constituam, motum qui ad hoc exequendum requiritur, ego non faciam; Deus fortè faciet : & hoc ipso abiget me hinc, non quia ego abire constitui, ⁷ sed quia

⁶ *Quæque id præstare potest.*] Certè non potest id præstare, sed ad hominem id locutus sum, seu ex vulgi sententiâ hoc dixi, quod & licebat in ista similitudine: existimant enim vulgus & mortalium plerique, se movere corpora sua, atque matrem & nutricem cunas agitare, in quas conditus est pusio: sed saltem sciunt non vi pusionis eas agitari, etiamsi putent, in quo magnopere falsi sunt, vi matris aut nutricis agitari. Interim hac similitudine egregie ostenditur quam vili & nullius momenti fundamento nitatur vulgi illud præjudicium quo persuasum habent se movere: nulla enim est ratio istius persuasionis, nisi quod conscii sibi sint, motum quendam subinde, vel etiam sæpe & sæpius ad voluntatem vel secundum voluntatem suam sequi, jam autem eodem argumento dicat pusio noster, se cunas suas movere, qui, quia, (ut fit) perditè amatur, motas illas habet, cum motas esse vult.

⁷ *Sed quia ipse me constituyente id constituit.*] Non quasi Deum ego permoveam voluntate meâ ad impatiendum motum illum, quem ego desidero (sicut infans

quia ipse me constituit id constituit;
Ego tamen nefarius, qui nondum inter-
positâ Dei auctoritate, meo iudicio &
consilio discedo: ego nefarius, ² qui quan-
tum est ex parte mea, non vocatus ex eo:
exire, inquam, volui, antequam intelli-
gerem me vocari.

3. Pro-

infans movet matrem ad agendum cunas, sed quia
Deus ineffabili suâ sapientiâ, tales scivit dare leges
motus, ut cum voluntate meâ liberâ quidam con-
grueret, motus omnino à voluntate & potestate
meâ independens, vide quæ supra annotavimus
de similitudine duorum horologiorum, claudicat
igitur similitudo pusionis & matris ejus ab una par-
te, & mei ac Dei ab alterâ parte, & claudicat qui-
dem non uno modo, nam alterum modum jam
paulo ante inter annotandum observavimus (Deus fa-
cit motum; mater non facit: Pusio movet matrem
ad movendum; ego Deum non moveo) sed vis &
energia similitudinis in eo versatur tota, quod sicut
pusione volente fit motus seu cunarum agitatio; sed
non à pusione fit motus: ita pariter me volente sæpe
fiat motus, nunquam faciente.

2 *Qui quantum est ex parte meâ.* In hoc consistit
tota ratio peccati, in hoc, inquam, modo, in hac, ut
Scholæ vocant, sic-se-habentiâ, *quantum est ex parte
meâ, resisto voluntati Divinæ*: absit enim ut volunta-
ti ejus absolute resistat aliquis: sic quantum est ex
parte nostrâ venimus non vocati, cum nos ipsos in-
terimimus, sed absolute loquendo etiam tunc veni-
mus, quia Deus nos vult venire: similiter quantum
est ex parte nostrâ, vocati non venimus, cum mori-
bundi adhuc vivere volumus etiam si insperata tunc
nobis salus detur; absolute vero non venimus quia
Deus

3. Probè jam capio hanc meam Obligationem, amplector, recipio in me: mecumque sic statuo: *Jussu Dei hic manebo; injussu ejus non abibo.* ⁹ *In me uno adhæreant hominum omnium odia, obreclationes & calumniæ, omnia mea beneficia in contumeliam accipiant, diris me devoveant & execrentur: Non nisi exilium me maneat, egestas, orbitas, solitudo, carcer:* ¹⁰ *Exquisi-*
tis

Deus non vult nos venire: atque ita cujussibet peccati ratio in eo consummatur tota, *quantum est ex parte meâ, secus facio, quam Deus vult*: nunquam tamen absolutè secus facio: Sicut malitia pumilionis nostri non in eo sita est, quod Herculi clavam de manu extorqueat, aut aliquid, quod eo pertinere possit, conferat; sed quod quantum est ex parte suâ aut extorquere aut aliquid ad extorquendum facere velit: etiamsi igitur Hercules clavam à se demitteret; intelligitur tamen adhuc pumilionis illius nequitia, stultitia & ineptia.

⁹ *In me uno adhæreant.*] Hoc est primum punctum hujus propositi: mortem non præoccupabo ob aliorum in me hominum odia. Contra quod sentit Seneca: qui putat hominum odia & contumelias posse esse tam magnas, ut hinc liceat sibi ipsi manus inferre: Epist. 70. *Itaque, inquit, effeminatissimam vocem illius Rhodii existimo, qui cum in caveam conjectus esset à tyranno, & tanquam ferum aliquod aleretur, suadenti cuidam, ut abstineret cibo: Omnia inquit, homini dum vivit speranda sunt. Ut sit hoc verum, non omni pretio vita emenda est, &c.* Ego cogitem in eo qui vivit, omnia posse fortunam, potius quam cogitem in eo, qui scit mori, nihil posse fortunam.

¹⁰ *Exquisitis tormentis.*] Hoc est alterum punctum

itis tormentis instet tyrannorum rabies & furor, ac mille mihi mortes intentet: ¹¹ Corpus meum fames, scabies, tabes depascatur: ¹² Animum meum timor, dolor, tædium, & scelerum conscientia strangulet: Mentem meam oblivio, stupor, hebetudo, fatuitas, habeat;

etum nostri propositi, mortem non præoccupabo, etiam si imminet mors certa & sæva. Contra quod Seneca eadem epist: Non possis itaque de re in universum pronunciare, cum mortem vis externa denunciat, occupanda sit, an expectanda. Multa enim sunt, quæ in utramque partem trahere possunt. Si altera mors cum tormento, altera simplex & facilis est, quid ni huic injicienda sit manus? Et infra. Ego expectem, vel morbi crudelitatem, vel hominis, cum possim per media exire tormenta, & adversa discutere?

11 Corpus meum. | Hoc est tertium punctum nostri propositi: mortem non præoccupabo propter morbum vel dolorem corporis. Contra iterum Seneca Epist. 58. sub finem: Morbum, inquit morse non fugiam, dumtaxat sanabilem, nec officientem animo: non asseram mihi manus propter dolorem: sic mori vinci est. Hunc tamen si sciero perpetuo mihi esse patiendum, sed, quia impedimento mihi futurus est ad omne, propter quod vivitur.

12 Animum meum timor. | Quartum punctum propositi: etiam si mens mea & animus male habeant, non tamen mortem præoccupabo. Contra iterum Seneca in eadem Epistolâ; Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. Prope est à timente, qui fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exsiccat, & facem quoque exorbet. Et paulo infra. At si inutile ministeris est corpus, quid ni oporteat educere animum labora-

habeat; ¹³ Certum tamen mihi est, mortem non præoccupare, non manu facere; sed placidum operiri: Deus enim his calamitatibus superesse me jubet; si non juberet, eriperet: mos ei gerendus est, non mihi, qui lascivire mallet

borantem? Et fortasse paulo antè quam debet, faciendum est, ne cum fieri debeat, facere non possis: Et cum majus periculum sit male vivendi, quam cito moriendi, stultus est, qui non exigui temporis mercede, magna rei aleam redimit. Et paulo infra. Non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit: totum autem ab illa parte meliore. At si cæperit conutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit, sed animam: profeliam ex edificio putrido ac ruenti. Hujus perniciosissimi erroris causa est, quod non satis perspexerit, vitam ad officium & Obligationem pertinere, existimavit autem (quod & vulgo omniper-suasum est) vitam pertinere ad fructum & usuram aliquam nostram (quo ipso vocabulo M. Tullius in hoc negotio sapius utitur) nobis commoda & bono nostro ad tempus ad aliquod concessam: itaque non est mirum si putaverit, posse se beneficio, quando id ei grave factum esset, renunciare. Ast vero clarissimum est, tum ex præcedentibus, tum etiam ex iis quæ sequentur in posterum, vitam non ut usuram nobis concessam (quod ad commodum ejus, qui usuram sibi pecuniam mutuo accipit, pertineret) sed ut Obligationem nobis impositam esse (quod non commodum Obligati, sed onus & officium respicit.)

¹³ Certum tamen mihi est, mortem non præoccupare.] Dicit forte aliquis, etiamsi vita nostra pertineat ad Obligationem, non vero ad usuram aut fructum aliquem nostrum, tamen hæc Obligatio non est tam stricta ut vitam teneamur cum tantis nostris incommodis,

modis, quanta in textu proximè commemorata sunt, servare: Obligamur enim etiam vitam parentis servare: sed si is casus est, ut mea pariter atque patris vita periclitetur, & in extremum discrimen adducta sit (puta ambo submergendi sumus) si non possum patris vitam sine meo interitu servare (V. G. Tabulam ei in naufragio offerendo) licitum erit mihi patrem deserere, & vitæ meæ prospicere, retinendo mihi tabulam, quam arripui: cessat itaque hic Obligatio servandi vitæ patris, nec ad illam servandam Obligatus sum cum tanto incommodo meo & explorata ac certâ vitæ jacturâ: potest ergo similiter cessare Obligatio propriæ vitæ tuendæ inter tot ac tanta incommoda. *¶* Hæc ferè mens Senecæ esse videtur; sed ru nota Obligationem in nobis nunquam posse cessare, nisi per aliam Obligationem majorem, ut in casu posito Obligatio propriæ vitæ conservandæ inter incommoda, quæ major est, extinguit Obligationem paternæ vitæ conservandæ, quæ minor Obligatio est: At qua Obligatione extinguitur Obligatio propriæ vitæ conservandæ inter incommoda, quæ textus perhibet? Certe nulla hic cogitari potest Obligatio, quæ Obligationem propriæ vitæ conservandæ extinguat, nisi Obligatio proprii commodi & immunitatis à quibusdam miseriis, afflictionibus & tormentis; atqui ridicula est Obligatio proprii commodi, & manifesta in isto adjecto implicantia est: nam Obligatio non potest spectare ad commodum ejus, qui Obligatus est; sed (ut nomen ipsum est) ad Obligationem & onus: utique si per impossibile Obligatio quæ talis spectare ad commodum & favorem Obligati posset, posset Obligatus pro arbitrato suo Obligationi suæ renunciare (ut juri in favorem nostrum lato renunciamus, cum volumus) quod absurdissimum plane atque ridiculum est, nam Obligatum remittere Obligationem, hoc consentaneum subinde; sed Obligatum remittere suam Obligationem, nihil aliud quam committere & peccare

malem ¹⁴ quam exerceri. Enimvero si
¹⁵ favor hominum & blanditiæ me palpent,
I

peccare est. Hoc interim argumento, quod objectio
perstringit, seducti, putavere multi (quibus Seneca
merito annumeres) utrumque licere inter hæc
incommoda & vitam servare & abjicere. V. G. cum
mors à Tyranno imminet & sæva & multiplex: lice-
re quidem mortem præoccupare (& hoc ad naturæ
Deique indulgentiam pertinere) & licere etiam ex-
spectare mortem multis à Tyranno tormentis infe-
rendam (quod ad patientiam & animi magnitudinem
pertineat) persuasum habent: Considerant enim O-
blicationem, qua hic manere obligati sumus, inter-
tristia & incommoda, tanquam cur possit is qui obli-
gatus est, renunciare. Itaque recidunt semper in
eandem scyllam, totumque fundamentum istius er-
roris est: vitam datam nobis esse in usuram & fru-
ctum, non in Obligationem, cui posset is, qui Obli-
gatus est; pro libitu suo (id est; nullâ majore inter-
veniente Obligatione) renunciare.

¹⁴ *Quam exerceri.*] Hoc est proprium boni viri
omnes calamitates exercitorum loco ducit: nec hoc
de Deo tantum credit, exerceri se nempe ab eo, cum
graves ab ipso immittuntur afflictiones & adversita-
tes; sed facile etiam sibi hoc de superioribus suis, de
magistratu politico, cui subest, persuasum habet:
itaque etiam si sæpe indignè & invidiose ab eo tracte-
tur, mavult tamen sibi persuadere, exerceri se, peri-
culum capi industriæ & constantiæ suæ, quam serio
se divexari: quo equidem innocuo & generoso stra-
tagemate, facit eos iales, quales eos credidit: exa-
minatores exploratoresque virtutis suæ eos reddit,
qui hostes erant: itaque ut nonnunquam & illi,
semper vero populus virtutis & innocentiae testis fiat.

¹⁵ *Favor hominum.*] Incipit hic altera pars pro-
positi: prior enim pars propositi erat; propter ma-
la

si omnes mihi vultu ac animo studeant, bene
 dici mihi omnes & benefici, applaudant, gra-
 tulentur, gratificentur, laudibus in caelum
 ferant: Ad hæc divitiis affluam, vestibulum
 meum maximâ quotidie clientum frequen-
 celebretur, ¹⁶ agam indies cum amicis, cum
 consanguineis, cum necessariis, cum lectissimâ
 castissimâque conjuge, cum charissimis pigno-
 ribus: ¹⁷ Corpus meum sit robustum, fir-
 mosum, vegetum, omnibus numeris absol-
 tum: ¹⁸ Altus animus, securus, recte facti-
 rum conscientia subnixus, lætus: Mens
 cuta, scita, sapiens, inquirendis agitandisque
 rationibus ¹⁹ pasta semper & expleta: 20. Ha

la non exuam me vitâ hâc; secunda pars propositi,
 propter bona & secunda omnia non manebo in hac
 vitâ: cui infra tertia pars adjungitur: nempe exibo,
 manebo mere propter legem Dei: Hic igitur contra-
 rium primo puncto prioris partis perhibetur: ibi con-
 tumelia & hominum odia, hic Favor.

¹⁶ Agam indies cum amicis.] Contrarium secun-
 do puncto prioris partis nempe securitas hic; ibi car-
 cer & nex imminens.

¹⁷ Corpus meum sit robustum.] Contrarium tertio
 puncto prioris partis: nempe hic sanitas, ibi morbus
 & dolor.

¹⁸ Altus animus.] Contrarium quarto puncto:
 nempe hic animus & mens integra; ibi fracta & con-
 vulla.

¹⁹ Pasta semper & expleta.] Proprium hoc ratio-
 nis est mentem pascere & satiare: unde nunquam sa-
 tis est menti, quandiu latet illi ratio, quæ simulatque
 appe

1° *Hæc omnia si me deliniant, suavientur,*
I 2 *ample-*

apparuit & detecta est, hoc ipso satis est menti, hoc ipso expleta est, nec quicquam desiderat ultra. Solet enim his fere gradibus mens humana procedere: primum ne sensum quidem intelligit sententiæ, quam docens exhibet, V. G. in hoc Logico dogmate: *Ex contradictione consequentis sequitur contradictio antecedentis*, tyro nihil videt, nec veritatem rei significatæ, nec sensum aut vim significationis: primum itaque docens significationem sententiæ tyroni ingerit, explicatque verborum significationes: atque sic factus est primus gradus, ex profundissima ignorantia in scientiam saltem significationis & sensus: in quo primo gradu dubitatio consistit: nam cum sensum dogmatis percepit jam tyro, æque de hoc ac de illo; *Arena maris sunt numero pari*, dubitat, & prorsus incertus hæret: succurrit itaque ei auctoritas docentis, quem & peritum esse in re Logicâ & bonum videt, qui nec decipi facile possit, nec decipere ullatenus velit: atque hic factus est secundus gradus, à dubio ad verisimile seu probabile idem est. Succurrit jam tyroni docens & exemplis dogma propositum illustrat, dicitque V. G. sequitur *non sum*, ergo *non cogito*, item sequitur *curro*, ergo *moveor*, & similiter sequitur *non moveor*, ergo *non curro*: Et quamplurima talis farina adfert exempla, atque hic tertius gradus constitutus est: Et tyro jam è verisimilitudine in certitudinem assertus est; sed obscuritas adhuc in hoc gradu, nec mens tyronis acquiescit: cumque jam certo novit ita esse, quærit cur ita sit, quærit rationem, quam simulatque docens impartivit, jam quartus gradus constitutus est, jam tyro è certitudine in evidentiam evehctus est, jam acquiescit, jam satis habet, nec quærit aliquid ultra rationem illam. Vide in Logicis nostris.

2° *Hæc omnia si me deliniant.*] Hic incipit tertia pars

amplectantur; nihil tamen horum me tenebit, nihil horum erit mihi causa hic manendi: manebo inter illa; non tamen illorum gratia; non ob illa, sed ob legem, quam mihi Deus dixit, hic manebo: illa sola stringet & ligabit me, illa sola à me, ut hic manere velim imperabit.

4. Est verò hæc secunda Obligatio
 21 maximi in Ethica momenti: & qui hanc non satis intellexerunt Philosophi (quales quidam Stoici, & nominatim Seneca) aberrarunt à janua, totam viam Virtutis ignoraverunt: imò loco Virtutis, imma-

pars propositi: quod totum sic perstringitur: nec propter secunda diutius, nec propter adversa brevius vivere volam; sed seu inter adversa, seu inter secunda, vivam donec Deus me solvat.

21 *Maximi in Ethica momenti.*] Quia nempe in hac secundâ Obligatione fundantur sequentes omnes, præsertim ad sextam inclusivè: Victus enim querendus est (tertia Obligatio) ut vivatur (secunda Obligatio) vitæ genus deligendum est (quarta Obligatio) ut haberi victus possit, multa facienda, multa ferenda sunt (quinta Obligatio) ut generi vitæ quod assumpsimus pares esse possimus: inter cætera ob eandem causam, animus interdum relaxandus est (sexta Obligatio.) Vides continuâ atque perpetuâ catenâ à secundâ Obligatione sequentes trahi: ita ut si illa concutiatur, hæ eodem motu labefactæ necessario concidant: si enim non sit Obligatio vitæ conservandi, non erit etiam Obligatio victum querendi (hic enim ad conservandam vitam queritur) nec

immanem quandam libidinem, Philautiam meram, ipsissimum Peccatum nobis induxerunt: Qui enim integrum & liberum sibi esse vult, hinc abire: cur ille vescitur? cur artem addiscit aliquam, aut vitæ institutum aliquod amplectitur, ut habeat quo vescatur, nisi quia libet? Libet enim ei jam in vivis manere: ideoque patet ea, quæ sunt ad victum, ad commodum, ad voluptates; cum in vivis manere non amplius libuerit, abibit: & sic omnia faciet, omnia missa faciet, quia libet: quid hoc aliud, quam effrænata libido, perpetuum studium sui, summa Rationis despectio?

5. Et certè Seneca præ reliquis unum hoc spectare ac sequi videtur, ut efferæ tali, nullisque cancellis circumscriptæ licentiæ classicum canat, ad eamque immani ac insolenti verborum sententiarum

I 3

exem-

nec erit Obligatio deligendæ vitæ genus aliquod (hoc enim deligitur, ut victus suppetat) nec erit Obligatio multa ferendi faciendique (hæc enim ferenda faciendaque sunt ut vitæ genus frugiferosum nobis sit, & victum proferat) neque Obligatio erit animum relaxandi (nam is relaxandus est, ut ferendo faciendoque simus.) Ecce concidit omnis Obligatio, & in locum ejus obtruditur nobis mera libido: jam enim non faciemus illa, nisi quia lubet, non enim sumus Obligati; faciemus itaque si lubet; si secus, omitemus.

exemplorumque passu²² (in quibus animi plus satis; sed parum mentis) viam nobis præeat: Ipsemet *Epist.* 70. cum sibi objecisset, *Invenies etiam professos Sapien-
tiam, qui vim afferendam vitæ suæ negent,
& nefas judicent, ipsum interemptorem sui
fieri*, Non aliud habet quod respondeat, quam, *eos qui hoc dicunt*,²³ *præcludere viam libertati*: Licentiæ dicere debebat & indomitæ libidini: nescit verò ipse, quid sit libertas: hæc fructus est Obedientiæ, non ferociæ: & vide sis Lector hoc cap. sect. 1. §. 2. n. 4. Libertatem sanam & veram. Juvat hanc in rem verba ejus, quæ habet *lib. de Providentia cap. 6.* hîc attestare: Ubi, cum inter cætera, Deum bo-
nos

²² *In quibus animi plus satis.*] Mirum est, quam animositate, ferociâ atque immanitate hanc sententiam multis locis Seneca inculcet: quomodo non laudet Catonem & alios quosdam, qui nec lege, nec neglecto Dei mandato, sed & privatis aliquibus affectibus ducti, sceleratas sibi manus intulerunt (tu vide librum ejus de providentiâ, Epistolamque 58, 70, &c.) Et non minus mirum est, quam nullis rationum momentis sententiam suam stabiliat, ut ex sequentibus patebit.

²³ *Præcludere viam libertati.*] Ipsi verbis testatur se non velle Obligationem quærere (ut quam etiam inter turbas illas suorum affectuum cum sententiâ suâ non stare, quasi per nebulam videbat) sed totus effusus in libertatem (falsam quidem illam & inanem) tantum dissolutionem quærît eruptione in que omnis officii & Obligationis.

nos ²⁴ viros sibi pares , imo etiam in quibusdam superiores fatentem induxisset , tandem etiam sic ²⁵ perorantem facit :
*Ante omnia cavi , ne quis vos teneret invitos .
patet exitus . si pugnare non vultis , licet fugere .
Ideoque ex omnibus rebus , quas esse necessarias vobis volui , nihil feci facilius ,
I 4 quam*

²⁴ *Viros sibi pares , imo etiam in quibusdam superiores fatentem induxisset .*] Stoicorum hoc est effatum , & ad quod animus omnis bene institutus naturaliter exhorrescat , bonum virum Deo exæquare , imo in multis anteferre : V. G. quod Deus necessario bonus sit , ille non item : quod Deus sine malorum perpessione bonus sit : ille mala devincat & superet , & in similibus multis .

²⁵ *Perorantem facit .*] Summa hujus orationis hæc est , cum Deus exitus tam multos , tam faciles , nullo non loco , nullo non tempore suppetentes concesserit ex hac vita demigrandi , non videtur virum bonum inter graviores ærumnas & tormenta hic detineri voluisse (sicut commentariensis , compedes solvendo , carcerem recludendo , videtur hoc ipso liberum captivo facere ut egrediatur .) Itaque si vir bonus nimis urgeatur (V. G. hominum atrocioribus contumeliis , morte per sævum supplicium exigendâ , morbis incurabilibus , doloribus intolerabilibus , amentia & corpore ministeriis inutili) integrum erit ei exire ex hoc corporis ergastulo , nullibi non patiente , & ad egressum nos invitante : non existimabant enim Stoici , licere quavis de causâ mortem sibi inferre , sed causas illas , quas jam statim in parenthesis commemorabam , quas supra Num. 3. hoc §. innotat : ex Senecâ recensuimus desiderabant .

quam mori. ²⁶ Prono animam loco posui : trahitur. Attendite modo, & videbitis quam brevis ad libertatem & quam expedita ducat via. Non tam longas in exitu vobis, quam in trantibus moras posui : alioqui magnum in vos regnum fortuna tenuisset, si homo tam tardè moreretur, quam nascitur. Omne tempus, omnis vos locus doceat, quam facile sit renunciare naturæ & ²⁷ munus suum illi impingere &c. Non in alto latet spiritus, nec utique ferro eruendus est, non sunt vulnere impresso,

²⁶ Prono animam loco posui : trahitur.] Animam trahis respirando : itaque opus tantum est illud relinquere ²⁰ attrahere, seu cessare à respiratione, V. G. palma manus ad os & nares arctè constrictâ, aut srophiole spongiâve in fauces illisâ (quale exemplum etiam refert Seneca Epist. 70. de quodam, qui cum ad bestias duceretur, finxit se alvum ante debere solvere, & arreptâ spongiâ, quæ latrinis ad obscenas partes mundandas apposita erat, eam sibi in fauces impulit, & spectaculi elusit expectationem.

²⁷ Munus suum.] Ambiguum est : nam & gratiam atque favorem & officium atque Obligationem importat munus : Videtur, Seneca in priorem sensum accipere : ut innuat gratiam, quam nobis fecit natura, cum vitam dedit, cum inutilis reddita est, & non jam gratia sed onus est, renunciare nos posse : sicut summam, quam forte mutuam accepimus, refundimus usurario, cum hæc vel propter factum ipsius, beneficium nobis improperantis, vel quâvis alia de causa reddita est gravis aut inutilis.

impresso, ²⁸ penitus scrutanda præcordia; in proximo mors est. Non certum ad hos ictus destinavi locum: quacumque pervium est. Ipsum illud, quod vocatur mori, quo anima discedit à corpore, brevius est, quam ut sentiri tanta velocitas possit. ²⁹ Sive fauces nodus elisit, sive spiramentum aqua præclusit, sive in caput lapsos subjacentis soli duritia comminuit, sive haustus ignis cursum animæ remeantis interscidit: quidquid est, properat. Ecquid erubescitis? ³⁰ quod tam cito fit, timetis tam diu?

I 5

6. Hæc

²⁸ Penitus scrutanda præcordia] Mirum est, quam libenter hic debacchetur, quam libenter efferas illas voces, ubi ubi potest ingeminet. Militem aut verius latronem inter cædes & sanguinem exultantem audire te dicas, non Philosophum.

²⁹ Sive fauces nodus elisit.] Iterum iterumque insolitos suos furores abit, & cruentum illud ac execrabile classicum contra Dei legem clangit.

³⁰ Quod tam cito fit, timetis tam diu?] Ad has Senecæ seu rationes, seu vociferationes respondemus imprimis: non facile esse nobis exire ex hoc corpore, sed quantum ad vim & efficaciam nostram attinet, penitus impossibile (ut & supra, & jam satis infra Num. 6. satis patet) secundo, etiamsi facile sit exire ex hoc corpore & manus sibi afferre, juxta vulgarem aliquam persuasionem (quia scilicet motus ille, qui ad hominem è medio tollendum requiritur, non solet voluntati nostræ denegari) tamen nullum inde argumentum duci potest pro nefario hoc Senecæ dogmate: quæ enim hoc pacto facilia sunt, sæpe gravissima scelera sunt; itaque nullatenus sequitur. Deus facile

facile relinquit, ergo integrum relinquit: seu facile est, ergo faciendum est: nullæ, inquam, sunt hæc consequentiæ, ut per se nimis quam manifestum est. Imo videtur Deus, quo gravius est scelus aliquod, eo nobis majorem ejus perpetrandi reliquisse facilitatem: nunquid enim facilius est patrem occidere, qui cum vivis, qui filio se credit, quam hostem, qui te cavet, qui minimos etiam tuos motus suspectat, qui & arma expe lit, & vim vi repellere paratus est? Nunquid etiam facilius est bonum principem, qui sine præsidio, sine satellitio inter cives suos tanquam fratres versatur, quam Tyrannum tot latronum agmine stipatum interimere? Et ita porro, quo plerumque gravius scelus est, eo item facilius, aut in alios committere, aut in se admittere. Quantum autem ad rationes attinet, quibus instructum esse volunt eum, qui seipsum jure interempturus sit, ineptæ sunt: nam quævis causa sufficere, si aliqua sufficere: nec minus justè amator à meretricula repulsam passus, vim sibi afferret, aut fame se enecabit, quam Rhodius ille, de quo Seneca Epist. 70. tam enim sentiens sæpe est illius stultæ contumeliæ amator stultus, quam Rhodius ille in cavæ suâ contumeliæ, quam à Lyfimacho patitur. Et certè nulla debet videri exigua causa, quæ impellit ad abjiciendam vitam, quæ nihil homini solet esse carius: ut ergo aliis sæpe videatur parva certè ei, qui illâ adductus eo est, ut vitam sibi auferret, minime parva videbatur. Quid refert ergo qualis in se sit causa & quanta? Semper magna, semper urgens apud eum est, quem eo instigare potuit ut vitam deponeret: Et nunquam aliter erunt magnæ causæ, quam comparatione ad certas personas, earumque existimationes ac persuasiones, quibus indulsere: quid enim? Tu omnibus opibus & divitiis exutus, infamis, & contumeliis quamplurimis affectus, putes hanc esse gravem causam, & quæ tibi jus faciat animam projiciendi? Invenies, qui inter hæc videat, augetur &

- - Can-

6. Hæc ille : & pensitemus : *Nequis vos teneret invitos* : Certè tenentur hîc qui boni sunt ; sed non invitati tenentur : ³¹ *Lege Dei hîc alligantur* ; hanc verò medullitus amant , totâ mente atque omni animo volunt ei parere : nihil illis accidere potest tam dirum , nihil imminere tam horridum & execrabile , quod eos ad animam prociendam adducat : hoc enim quid esset aliud , quam legem illam violare ? Verbo dicam : ³² tenentur , sed liberrimi sunt :

I 6

Si

.. *Cantet vacuus coram latrone viator.*

Restat igitur , ut quod res est , ingenuè fateatur Seneca : nempe quemlibet , qui se ipsum interemit , jure id fecisse , quâvis de causa id fecerit , se omnia ad libidinem referre , se cum libet exiturum , cum non libet , remansurum : nam prætextus ille rationum , quem exituro injungit , merus prætextus est , & res eo sponte delabitur , ut , cum placet , vivere ; cum non placet , mori possis : quæ ferè ipsis illis verbis Seneca Epist. 70. *Placet ? vive. Non placet ? licet eò reverti, unde venisti.*

³¹ *Lege Dei hîc alligantur.*] Non compedibus corporis , quas facile (ut tibi hoc demus Seneca) expedirent : difficultas ergo tota illis est expediendi se à lege divina , à qua cum se expedire non possunt nolunt id pariter. Atque ita corrumpitur argumentum illud , quod à facilitate abruptum compedes illas ducebatur.

³² *Tenentur , sed liberrimi sunt.*] Nempe teneri seu ligatum esse , & liberum atque solutum esse non pugnat in viro bono : ut qui novit , non aliter se liberum esse , quam eâ servitute , qua Deo & legi ejus servit. Vide quæ supra annotata sunt ad fructum obedienciæ.

*Si pugnare non vultis, licet fugere: ** ³² Egregium verò imperatorem, qui sic milites suos alloquitur, imò vecordem, imò nugatorem: talem tibi Deum facis, ô Seneca? quid enim hoc aliud in imperatore, quam nugari? *Instruxi vos ad pugnam, Commilitones: in aciem eduxi; Vos vero, cum visum fuerit, fugite:* ³³ *Quanto satius? Vos pugnate viri: state, state; Et nisi cum receptui signum dederò, ne redite.* Porro Deus

³² *Egregium vero imperatorem.*] Accommodatius certe Seneca Deo dedisset personam commentariensis quam Imperatoris: ille enim meliori fronte dixisset: Reseravi vobis carcerem, fenestras omnes & spiracula aperui, compedes laxavi, si non placet hic manere, potestis hinc abire; at vero cum Deum ut imperatorem loquentem facit, nugatur, & cum Deum ipsum ridiculum facere non possit, certe se ipsum fecit: ut satis patet ex iis, quæ statim in textu sequuntur. Puduit tamen ipsum Deo personam imponere tam abjectam; sed nisi imposuerit, nihil coloris habebit dissertatio. In imperatore schema non valet; in commentariensi (nisi indigna Deo imponeretur persona) aliquam haberet speciem.

³³ *Quanto satius? Vos pugnate viri: state, state; Et nisi cum receptui signum dederò, ne redite.*] Si Seneca schema illud Imperatoris ritè exsecutus fuisset, prorsus in nostram ire sententiam, necessum habebat: ut satis patet ex proximè subiectis in textu: itaque Seneca hic non tantum in veritatem, sed graviter etiam in artem suam Rhetoricam peccat, quæ precipit assumpto schemati quantum fieri potest accommodare cætera: Et cum Imperator inductus est, pro imperatore loquatur, non pro commentariensi.

apud Senecam: *Ex omnibus rebus, quas esse vobis necessarias volui, nihil feci facilius, quam mori*: Ita quidem omnibus non bene rem examinantibus persuasum est, mori se cum volunt; sed quam falsi sint, paulò antè vidimus; Veruntamen demus id facile esse, quod vires nostras in immensum excedit: Non solet equidem Deus tales motus, quales ad hominem aliquem è medio tollendum requiruntur, voluntati nostræ denegare: atque eâ ratione dicere possumus, *facile est se ipsum interimere*:³⁴ Facile: sed an faciendum? Multa sanè facilia sunt, eademque nefaria: ³⁵ & vel fugere

³⁴ *Facile: sed an faciendum?*] Nempe facilitas aut difficultas non est regula morum seu Ethices, sed præceptum atque prohibitio: nec peccatum est, quod difficile, sed quod prohibitum, nec recte factum quod facile, sed quod præceptum: imo plerumque quæ graviora sunt scelera, facilia sunt perpetrata: ut supra annotavimus.

³⁵ *Et vel fugere cum hostis ingreditur.*] Offerimus rursum Senecæ & imprimimus schema, quod ipse incepit; Deum ut imperatorem, nos ut milites induxerat: Turpe vero est & imperatorem militibus integrum facere ut fugiant, & milites ingruente hoste suo, terrore fugam capescere. Contraria omnia esse debebant in hoc schemate, & imperator ad persistendum monere, & miles intrepidus adversus hostem persistere debebat: atque adeo Deus ut nos monens ne vitam abrumperemus ob humanæ sortis calamitates & nos ut obstinati constantesque in proposito non cedendi introduci debueramus.

fugere cum hostis ingruit, quam facile est militi, tam etiam turpe: hoc Romæ diffiteri non audeas ô Seneca. *Non tam longas in exitu vobis, quam in trantibus moras posui*: Falsum: Momentum est, quod impendimus intrando, momentum est quod impendimus exeundo: & qui aliter possemus, qui partium omnium expertes, partim adesse, partim abesse non possumus; sed necessariò vel adsumus omnino, vel omnino desumus? Corpus quidem nostrum partes habet, secundum quas paulatim in usus nostros augeri perficique solet; ³⁶ nullas nos ipsi: Nam si v. g. quis legat hanc scripturam, seque legentem audiat, & legendo, rationes, quas hîc adferimus perpendat, interim verò etiam ex pedibus laboret, aut aliter affectus sit: clarissimè tamen percipit, sibi que intimè conscius est, non alium esse, qui videt, alium qui audit, aut dolet, aut ratiocinatur; sed se unum ac eundem, oculis videre, auribus audire, dolere pedibus, mente philo-

³⁶ *Nullas nos ipsi.*] Nimirum nos longe aliud sumus, quam hæc corpora: nos cogitamus; hæc nostra corpora non cogitant, licet nobis occasionem præbeant variarum cogitationum; sed & quomodo id præstant, ineffabile est: hoc constat, non vi sua id præstant, sed alterius. Vide de Inspectione sui. Num. 9.

philosophari: ³⁷ Adeoque nullas umquam in se ipso partes invenit, sed ad summum in corpore suo. Quæ sic obiter & perfunctoriè: nam latius alibi, & in Metaphysica discutiam: hîc occasionem captavi, quod hæc consideratio ad sui cognitionem non nihil conferre videretur. *Omne tempus, omnis vos locus doceat, quam facile sit renunciare naturæ &c.* Eiusdem farinae cum præcedentibus: Et hæc omnes rationes docent esse facile; nulla faciendum. Sed age: Cum vita est mihi redita tam dura, ut eâ me exuere certum habeam: nonne potius illum suâ exuam, qui meam mihi tam acerbam facit? sæpe enim hîc aliquis est in culpa: & si vitam mihi egestas gravem facit, cur gravem vitam potius abjicere constituam, quam aliorum fortunis per rapinas & latrocinia sustentare? Si tantum vanæ illi facilitati

ac

³⁷ *Adeoque nullas umquam in se ipso*] Apage igitur commentum illud Scholæ, quod tres nobis animas indidit, vegetantem, sentientem & ratiocinantem. Vegetans certe ad nos non perinet, nutrimur, crescimus, generamus sine ullâ harum rerum cognitione atque conscientia; Sentiens vero & rationalis anima nos ipsi sumus, quandiu in corpore hoc sumus: nec duæ istæ sunt in nobis, sed una simplexque res: cum clarissime sentiamus, nos unos & eosdem sentire simul atque ratiocinari: idem autem quæ idem, nullas dicit partes.

ac libertati studendum foret Seneca, hoc mihi facilius liberiusque videretur: nam ad tuam illam libertatem sat citò venirem, cum hac meâ frui amplius non liceret. *Quod tam citò fit, timetis tam diu?* ³⁸ Quod tam citò fit, æternis suppliciis luitur, & nunquam eluitur nefas. Similia ferè sunt, quæ *Epist.* 58. & 70. ac alibi debacchantur: Non laborat, quemadmodum probet quod dicet, sed quemadmodum fortiter incutiat, & velut colaphum infringat legenti: Sæpius ubique inculcatum, *Exitus multos esse, faciles esse*, & vix aliud quidquam rationis: Quid refert? non licet exire: Deus vetat: Quod satis supra demonstravi: & nemo est, quin sentiat, modò animum attendat; & maturè secum perpendere velit, quæ ibi demonstrata sunt.

Argu.

³⁸ *Quod tam cito fit, æternis suppliciis luitur, & nunquam eluitur nefas.*] Certum enim est, qui cum averlus à Deo & lege ejus moritur, quantum est ex re ipsa, debere æternum manere in illâ aversione: cum nihil sit quod eum inde naturaliter possit divertere: corpus enim & sensus nostri; qui sunt unicum nostrum diverticulum, ibi aberunt. In ista autem aversione jure supplicium & perpetua confusio, cum mens quidem intelligat eum, à quo averfa est, hoc vetò ad quod conversa est, non intelligat: hoc enim poterat, quibus jam destituta est.

Argumentum.

§. 5. De Obligatione Secunda.

Secunda Obligatio est, non exire ex hac vita, nisi Deus revocaverit: nihil enim debeo velle, ubi nihil valeo, atque nihil valeo quoad exitum ex hac vitâ, ergo & nihil velle debeo. Hæc N. 1.

Solebam quidem existimare me hic aliquid valere; sed cum solâ voluntate solvere me non possim ab hoc corpore, sed motus insuper adhibendus sit, in quo nihil mihi juris est, plane intelligo falsum fuisse. Hæc N. 2.

Propono itaque hoc firmiter: nulla erit tanta afflictio, quæ me adigat ut vitam deponere velim: nulla tanta felicitas, quæ mihi persuadeat, ut vitam retinere velim; sed penes solam Dei legem arbitrium hoc stabit. Hæc N. 3.

Hæc Obligatio fundat fere reliquas: qui hanc concutit, totam Ethicam evertit: Et totum officium resolvit in libidinem: vivitur enim quia lubet, editur ut vivatur, laboratur ut edatur &c. ergo à primo ad ultimum omnia libidine trahuntur. Hæc Num. 4.

Seneeca

Seneca obstreperit, & quia facile est exire ex hac vita, integrum vult esse exire, præsertim si calamitas urgeat ad exeundum. Hæc N. 5.

Sed imprimis non est facile, ast impossibile nobis. Et etiamsi vulgari quodam modo loquendi facile esse demus, non ideo faciendum esse probatum est: cum multa facilia sint, nequaquam tamen facienda. Per occasionem demonstratur simplicitas humanæ mentis, & nullas in nobis reperiri partes: utpote qui clarissime nobis conscii sumus, omnia quæ nobis conveniunt, ad unum aliquod idemque referri; idem autem, qua idem, simplex est. Hæc N. 6.

§. 6. Tertia Obligatio.

Tertia Obligatio mea proximè dimanat ex secunda: illa verò Obligatio hæc injun-

Ex secundâ. Prima enim Obligatio quodammodo sterilis est, nec alias progignit Obligationes; saltem non tales, quæ pertineant ad humanam conditionem: humana enim conditio, hoc ipso, quo primæ Obligationi satisfactum est, expirat: Jubet enim prima Obligatio Deo vocanti parere, & cum è vivis nos evocat redire: hoc cum fecerimus, homines esse eo ipso desierimus: quicquid tunc nobis Obligationis imponetur (nam extra Obligationes nunquam ibimus, ut qui essentialiter servi Dei & subditi sumus: ut demonstratur hoc tractatu Sect. 2. §. 12. Num.